

Nr 181.

Av herrar **Trüff** och **Almkvist**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 54 och 56 i förordningen om kommunalstyrelse i stad.

Med anledning av kungl. prop. nr 12 med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 54 och 56 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 få undertecknade anföra följande.

Ehuru vi ställa oss tveksamma inför själva den huvudprincip, som ligger till grund för propositionens förslag om införande av för livstiden valda kommunalborgmästare i våra mindre städer, vilja vi, med hänsyn till de fördelar, vilka i vissa avscenden obestriddigen äro förenade med de i propositionen föreslagna anordningarna, samt den valfrihet, som står de nuvarande städerna till buds i fråga om organisationsformen och som genom vissa jämkningar i de framlagda alternativa reglementsförslagen synes kunna i något vidsträcktare mån än propositionen förutsätter komma jämväl nyblivna städer till del, ej yrka avslag å den kungl. propositionen, men föreslå, att riksdagen ville dels i allmänhet betona, att ett bifall till propositionen ej får i någon mån prejudicera en framtida allmän kommunalreform, dels ock uttala sig för nedan angivna ändringar i de framlagda reglementsförslagen.

Förslaget till reglemente för stadsstyrelse med kommunalborgmästare.

Detta förslag bygger i princip därpå, att till borgmästare skall utses en ämbetsman med juridisk examen. Emellertid kan enligt § 3 Kungl.

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 3 saml. 72 häft. (Nr 181—182.) 1

Maj:t på framställning av stadsfullmäktige meddela dispens från sådan examen i fråga om person, som »under längre tids utövande av allmän befattning ådagalagt sådan insikt och skicklighet», att Kungl. Maj:t finner honom kompetent att bli borgmästare.

Såsom reguljärt alternativ till den juridiske ämbetsborgmästaren önska undertecknade rätt för städerna att på förslag till borgmästarbefattningen uppföra de kommunalmän, som städerna själva pröva vara härtill skickade. Genom kravet på, att stadsfullmäktiges majoritet skall göra framställning om dispens, har man uteslutit sådana grupper av befolkningen, vilka ej äga majoritet i stadsfullmäktige, från att såsom kandidater framföra kommunalt erfarna lekmän, för vilka de hava förtroende. Och genom kravet på att dessa lekmän skola hava utövat »allmän befattning» ser det ut, som om man skulle hava velat begränsa dispensmöjligheten till personer, tillhörande ämbets- och tjänstemannaklassen. En mångårig ordförande i stadsfullmäktige eller drätselkammaren ur de fria näringsidkarnes eller arbetarnas led synes alltså icke kunna ifrågakomma. Vi yrka för den skull, att riksdagen måtte uttala sig för,

att till kommunalborgmästare må kunna utses icke blott den, vilken avlagt sådan examen, som berättigar till inträde i rättegångsverken, utan även person, som under längre tids verksamhet i kommunala värv ådagalagt utmärkt insikt och skicklighet.

Då det kan vara lämpligt, att stad, som till borgmästare utsett en kommunalman utan juridisk examen, erhåller den juridiska sakkunskapen företrädd på en sekreterarplats inom stadsstyrelsen, torde i reglementet böra införas bestämmelser om val av sekreterare. Visserligen äger stadsstyrelsen enligt § 25 själv antaga tjänstebiträden. Ett så viktigt tjänstebiträde som en sekreterare synes emellertid böra väljas av stadsfullmäktige, i varje fall om juridisk kompetens kräves. Vi hemställa därför,

att i § 1 införas en bestämmelse av innehåll, att, där så erfordras, må hos stadsstyrelsen kunna anställas en sekreterare;

att i § 3 tillärges ett nytt stycke med stadgande, att, där stadsfullmäktige det besluta, må såsom kompetensvillkor för sekreterare uppställas, att han skall hava avlagt examen, som i första stycket sägs, och att sådan sekreterare kallas stadsnotarie;

att i § 16 föreskrives, att sekreterare utses av stadsfullmäktige;

att i § 29 införes ett mom. 5 ang. stadsnotaries skyldigheter i anslutning till stadgandena i § 31 mom. 1 av förslaget till reglemente för stadsstyrelse med kommunalborgmästare och lagfaren kommunalrådman;

samt att även i övrigt erforderliga jämkningar vidtagas i författningstexten, t. ex. i §§ 17 och 25, med anledning av sekreterareinstitutionens införande.

I propositionen framhålles bl. a. å sid. 10, att *stadsstyrelsens uppgifter till större delen äro av statlig natur*. Det är också tydligt, att, när en tidigare landskommun eller del därav erhåller stadsrättigheter, åtskilliga göromål överflyttas från statens tjänstemän å kommunalborgmästaren. Man frågar sig då, vad anledningen kan vara till, att staden ensam skall bekosta avlöandet av en tjänsteman, som till icke ringa del utför statliga funktioner. Motståndet från de flesta landsrättsstädernas sida mot den föreslagna organisationen grundar sig också till icke ringa del därpå, att de funnit de med densamma förenade kostnaderna alltför dryga. Städer med egen jurisdiktion erhålla som bekant högst väsentliga bidrag till sin borgmästares avlöning genom den till honom utgående expeditionslösen, vilken måste hänföras under statsmedel. Enligt vårt förmenande föreligga därför fullgiltiga skäl till, att även städer med kommunalborgmästare erhålla statsbidrag till täckande av kostnaderna för den ämbetsmässiga förvaltning, som ur statssynpunkt ansetts vara så angelägen; och synes statens bidrag skäligen kunna sättas till en tredjedel av borgmästarens hela årliga avlöning eller m. a. o. — då $\frac{2}{3}$ av denna betraktas som lön och återstoden som tjänstgöringspengar — till hälften av den fasta lönen. På grund härav få vi förelå,

att i § 17 införes bestämmelse om, att av borgmästarens fasta lön hälften utgår av statsmedel, men att återstoden liksom tjänstgöringspenningarna gäldas av staden.

Då det kan tänkas, att man inom de städer, varom här är fråga, skulle vilja till borgmästare utse en till jämförelsevis hög ålder kommen person vare sig med eller utan juridisk bildning, skulle bestämmelsen i andra stycket av § 19 rörande pensionsrätt för borgmästare kunna bliva för staden alltför betungande och eventuellt hindra valet av den lämpigaste personen. Vi anse därför, att borgmästare, som avgår på grund

av stadgandet § 18 a), bör — där stadsfullmäktige ej för särskilt fall annorlunda beslutar — underkastas de bestämmelser, som innehållas i tredje stycket av § 19. På grund härav hemställa vi,

att ur andra stycket av § 19 måtte uteslutas orden »a) och», så att detta stycke endast kommer att beröra avgång från befattningen på grund av stadgandet i § 18 b).

Med hänsyn till de ganska betydande möjligheter till tjänstledighet för kommunalborgmästaren, som följa av § 21, hemställa vi,

att i § 20 vidtages sådan ändring, att kommunalborgmästarens semester inskränkes till en tid av en månad.

Då stadsfullmäktige synas höra äga inflytande på frågan om borgmästarens mottagningstid, och då fall kunna inträffa, då annan plats än stadsstyrelsens lokal kan befinnas lämplig — exempelvis under tjänstledighet för borgmästaren, då vikariatet kan komma att förenas med annan tjänstebefattning — hemställa vi,

att i § 31 måtte föreskrivas, att borgmästaren skall vara för allmänheten tillgänglig å tid och plats, som av stadsfullmäktige beslutas.

Då det med hänsyn till lättheten att sammankalla kommunalrådmännen eller deras suppleanter ej torde vara erforderligt att såsom allmän regel stadga, att utan hänsyn till ärendets vikt detsamma skall kunna avgöras av borgmästaren ensam, när det påkallar ett omedelbart avgörande, hemställa vi,

att ur § 34 måtte uteslutas orden »ävensom i andra ärenden av natur att påkalla ett omedelbart avgörande».

Då vi finna det mindre tilltalande, att borgmästaren erhåller särskilt arvode för biträde vid förandet av drätselkammarens diariéer och protokoll, och förmena, att vid fastställandet av borgmästarens lön skäligen hänsyn kan tagas jämväl till denna hans arbetsuppgift, hemställa vi,

att ur § 37 orden »mot särskilt arvode» måtte utgå.

Förslaget till reglemente för stadsstyrelse med kommunalborgmästare och lagfaren kommunalrådman.

I motiveringen till herrar *Fasts* och *Johanssons* i Trollhättan motion i föreliggande ämne vid 1919 års lagtima riksdag (se K. U:s utlåtande nr 30 sid. 10) betonades, att lekmännen ej skulle komma att få synnerligen stor betydelse i en stadsstyrelse så sammansatt som enligt föreliggande reglementsförslag, då genom en lagfaren rådman vid sidan av den lagfarne kommunalborgmästaren det juridiska elementet i stadsstyrelsen komme att bliva dominerande. Det är ju också tydligt, att, om olika meningar skulle råda inom styrelsen och de två juristerna därvid stode mot de båda lekmännen, de förra städe skulle avgå med segern på grund av borgmästarens utslagsröst. Enligt vår mening måste i varje beslutande församling, där man vill giva lekmännen något verkligt inflytande, dessa befinna sig i majoritet. Juristerna böra vara hänvisade till att genom goda skäl övertyga lekmanmajoriteten om riktigheten av sin mening.

Den kritik, som riktats mot reglementsförslaget ur nu berörda synpunkt, har icke vunnit beaktande i den kungl. propositionen. Då det i större landsrättsstäder med egen uppborädsförvaltning och eget exekutionsväsen nog kan tänkas uppstå behov av en ytterligare jurist i stadens tjänst vid sidan av t. o. m. en lagfaren borgmästare, vilja vi icke föreslå, att ifrågavarande reglemente helt och hållet strykes, men synes åt den lagfarne rådmannen kunna anvisas en sådan plats i stadsstyrelsen, att juristernas övervalde där undanröjes. § 31, som upptager den lagfarne kommunalrådmannens åligganden, synes anvisa rätta vägen för frågans lösning. Mom. 1, som anger flertalet av dessa åligganden, utsäger direkt, att de tillkomma honom i hans egenkap av stadsstyrelsens sekreterare. De i mom. 2 upptagna åliggandena äro återigen huvudsakligen av det slag, att de icke utövas under samfällad medverkan av stadsstyrelsen. Ser man återigen på de i § 38 angivna frågor, i vilka stadsstyrelsen samfällt beslutar, äro de flesta av den art, att de lämpligast synas kunna handläggas av borgmästaren och de två icke lagfarna rådmännen såsom beslutande samt den lagfarne rådmannen allenast såsom sekreterare. Hans sakkunskap komme genom en sådan anordning att tillföras stadsstyrelsen, utan att lekmännens betydelse behöfve förryckas. Bortsett från valförrättningar, i vilka den lagfarne rådmannen torde böra medverka på samma sätt som de övriga, synes det endast vid handläggning av frågor angående verkställighet av stadsfullmäktiges beslut vara påkallat, att den lagfarne rådmannen

erhåller ställningen såsom medbeslutande ledamot av stadsstyrelsen. På grund av vad sålunda anförts, få vi hemställa,

att till § 38 lägges ett nytt stycke av innehåll, att den lagfarne kommunalrådmannen tjänstgör såsom ledamot av stadsstyrelsen allenast vid valförrättningar, samt när till handläggning förekommer fråga angående övervakande, att de av stadsfullmäktige lagenligt fattade beslut bringas till verkställighet, samt angående vägrar av handräckning härutinnan, då verkställighet jämlikt förordningen om kommunalstyrelse i stad ej får ske; ävensom att han i övrigt vid stadsstyrelsens sammanträden allenast tjänstgör såsom dess sekreterare.

Utöver denna ändring böra därjämte alla de av oss i det första reglementet föreslagna ändringarna införas på motsvarande platser i nu ifrågakommande reglemente med undantag av vad där föreslagits beträffande stadsstyrelsens sekreterare. I städer med egen uppbördsförvaltning och eget exekutionsväsende franträder i ännu högre grad än beträffande de mindre städerna oegentligheten i, att hela den ämbetsmässiga förvaltningen skall bekostas av staden. I konsekvens med vad som föreslagits beträffande avlöningen av kommunalborgmästaren i de mindre städerna, torde därför, beträffande de städer, som här äro i fråga, böra av statsmedel gäldas icke blott $\frac{1}{3}$ av borgmästarens avlöning utan jämväl $\frac{1}{3}$ av den lagfarne rådmannens och kronokassörens löne-medel. På grund av det nu sagda föreslås,

att i tillämpliga delar samma ändringar göras i nu föreliggande reglements-förslag som de, vilka föreslagits beträffande det först behandlade reglementet;

att härvid vad som föreslagits beträffande statsbidrag till borgmästarens avlöning skall gälla jämväl den lagfarne kommunalrådmannen (§ 17);

samt att i § 36 införas bestämmelse därom, att en tredjedel av kronokassörens avlöning skall utgå av statsmedel och resten gäldas av staden.

Vi sammanfatta våra yrkanden sålunda, att vi hemställa,

att riksdagen ville besluta att uttala sig för, att i de framlagda reglements-förslagen göras ovan föreslagna ändringar,

samt att i den mån dessa beröra de §§, vilka finnas uppräknade i § 41 av det första och § 45 av det sista reglementsförslaget, deras iakttagande vid reglementenas utfärdande har utgjort en förutsättning från riksdagens sida för bifall till nu ifrågavarande kungl. proposition.

Stockholm den 27 januari 1920.

Axel Träff.

N. J. F. Almqvist.
